

อดีตเพื่ออนาคต : คณะเภสัชศาสตร์

เมื่อคณะเภสัชศาสตร์ได้รับการจัดตั้งในปี พ.ศ. 2539 นั้น คณะเภสัชศาสตร์ได้มีเป้าหมายที่จะเป็นสถานการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตเภสัชศาสตร์หรือเภสัชกรที่ทันสมัย มีความคิดความสามารถในการพัฒนาและปรับปรุงการบริการเภสัชกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมไทยได้เป็นอย่างดีด้วยวิทยาการสมัยใหม่ ดังนั้นหลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิตที่คณะเภสัชศาสตร์ มศว ใช้จึงเป็นหลักสูตรที่จัดว่ามีความทันสมัย สอดคล้องกับการดูแลการใช้จ่ายในผู้บริโภค โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ที่ลึกซึ้งด้านเทคโนโลยีของการผลิตยาและเทคโนโลยีอันก้าวหน้าทางเภสัชกรรม

เพื่อตอบสนองเป้าหมายที่สำคัญนี้ คณะเภสัชศาสตร์จึงรับนิสิตในระยะแรกๆ เพียงชั้นปีละ 40 คน โดยกำหนดว่าจะรับนิสิตเพียงเท่านี้ไปช่วงระยะหนึ่ง แล้วจะขยายการรับนิสิตเพิ่มขึ้นเป็นชั้นปีละ 80 คน ในอีก 5 ปีถัดมา แล้วจะคงจำนวนนิสิตชั้นปีละ 80 คนไปนานที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้เภสัชกรที่มีคุณภาพสูงสุด เนื่องจากผลการศึกษาหลายแหล่งให้ข้อสังเกตว่า การผลิตเภสัชกรที่มีคุณภาพนั้น จำนวนที่พอเหมาะควรเป็น 80 คน ต่อชั้นเรียน เพราะเป็นจำนวนที่เหมาะสมกับการดูแลและจัดห้องปฏิบัติการ อาจารย์มีความสามารถดูแลได้ทั่วถึง และเป็นจำนวนที่นิสิตสามารถเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการซึมซับด้านวิชาชีพได้อย่างพอเหมาะ โดยเหตุที่จำนวนนี้ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป

นอกจากการกำหนดแผนการรับนิสิตที่ดีแล้ว คณะเภสัชศาสตร์ยังได้มีโครงการพิเศษร่วมกับมหาวิทยาลัยแห่งนอตติงแฮมของประเทศอังกฤษ ในการผลิตเภสัชศาสตรบัณฑิตร่วม โดยให้นิสิตศึกษาในคณะเภสัชศาสตร์ มศว 3 ปี และไปศึกษาต่อที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งนอตติงแฮมอีก 2 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีวิทยาการเภสัชกรรมอันเป็นเลิศ นำสมัย และมีความรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่ดี เหมาะกับอนาคตของประเทศไทย ซึ่งจะต้องเปลี่ยนแปลงไปเพื่อรองรับพันธะระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการค้าในภูมิภาคเอเชียและเรื่องเขตการค้าเสรี

ในขณะที่จำกัดการจัดการศึกษาสำหรับเภสัชศาสตรบัณฑิตไว้ที่จำนวนน้อย คณะเภสัชศาสตร์มุ่งที่จะสร้างองค์ความรู้ด้านเภสัชศาสตร์ที่ลึกซึ้ง และผลิตบุคลากรด้านเภสัชศาสตร์ที่สูงกว่าปริญญาตรี มีวาจะเป็นปริญญาโท ปริญญาเอก หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Board of specialization) หรือผู้ชำนาญการ (Fellows of specialization) เป็นหลัก

เมื่อคณะเภสัชศาสตร์เริ่มดำเนินการในระยะแรกเพียงช่วงเวลาอันสั้น ปรากฏการณ์อันไม่คาดฝันได้เกิดขึ้น คือในปี พ.ศ. 2540 กลางปี ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านงบประมาณและการเงินมีผลโดยตรงต่ออาคารคณะเภสัชศาสตร์ ซึ่งกำลังก่อสร้างอยู่ที่ มศว องค์กรฯ และผลต่อการได้มาซึ่งครุภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับคณะ นอกจากนี้ยังมีผลต่อการที่มหาวิทยาลัยไม่สามารถบรรจุข้าราชการเป็นอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ได้ แต่ด้วยความร่วมแรงร่วมใจกันของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของคณะเภสัชศาสตร์ในขณะนั้น ได้ปรับวิกฤตให้เป็นโอกาสอย่างดียิ่ง บุคลากรของคณะเภสัชศาสตร์แบ่งหน้าที่กันติดตามดูแลการก่อสร้างอาคาร และให้ข้อเสนอแนะเอื้ออำนวยให้การได้มาซึ่งอาคารและครุภัณฑ์หรืออุปกรณ์ประกอบอาคาร เป็นสิ่งที่มีคุณภาพเหนือจากข้อกำหนดไว้ในรูปแบบรายการ นอกจากนี้ได้มีการร่วมกันกำหนดแผนครุภัณฑ์สำหรับการเรียนการสอน กำหนดแผนการได้มาของบุคลากรในคณะ และแผนพัฒนาบุคลากรของคณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคณาจารย์ในสาขาต่างๆ สิ่งที่สำคัญคือการร่วมกันกำหนดแผนการจัดการเรียนการสอนที่ดี แผนการเติบโตของคณะเภสัชศาสตร์ และร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคณะ จนเป็นวัฒนธรรมคุณภาพที่ดี คณาจารย์และนิสิตเภสัชศาสตร์เห็นความสำคัญ ปฏิบัติ และเอาใจใส่อย่างแท้จริง

การร่วมแรงร่วมใจกันของบุคลากรในคณะเภสัชศาสตร์ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลประจักษ์หลายประการ เช่น การที่คณาจารย์ของคณะจำนวนมากได้ศึกษาต่อในต่างประเทศ ทั้งที่คณะเภสัชศาสตร์ มศว เป็นคณะที่ถูกกล่าวขวัญกันว่า “ตกรถไฟ ; มิได้ทุนสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้น เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจ” คณาจารย์ในคณะร่วมกันติดต่อแหล่งทุนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของตนหรือผู้รู้จักในต่างประเทศ เพื่อเอื้อให้อาจารย์รุ่นน้องได้มีโอกาสศึกษาต่อต่างประเทศ นอกจากนี้คณะเภสัชศาสตร์ยังได้รับการกล่าวขวัญว่ามีอาคารและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย สวยงาม จนกระทั่งผู้มาเยี่ยมชมคณะเภสัชศาสตร์จากต่างประเทศผู้หนึ่ง ซึ่งเคยเยี่ยมชมคณะเภสัชศาสตร์มาแล้วเกือบทั่วโลก ได้กล่าวไว้ว่า “ท่านจงบันทึกไว้ได้เลยว่า ในความเห็นของข้าพเจ้าคณะเภสัชศาสตร์คณะนี้สวยที่สุดในโลก”

หากจะวิเคราะห์คุณสมบัติที่สำคัญของคณะเภสัชศาสตร์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน จะพบว่ามีลักษณะเด่นอยู่ 4 ประการ คือ ประการแรก บุคลากรในคณะร่วมแรงร่วมใจปกครองดูแลกันเองฉันท์พี่น้อง แม้กระทั่งนิสิตและผู้ปกครองก็ได้รับความรู้สึกหรือมีส่วนร่วมในการเป็นครอบครัวเดียวกันนี้ ประการที่สอง คือ คณาจารย์ของคณะมีความมุ่งมั่นและยึดมั่นในการสร้างองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติในทางวิชาชีพเภสัชกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและวิชาชีพเภสัชกรรม ประการที่สาม คือ ความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอนตามพันธกิจและวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ และมุ่งมั่นในการพัฒนาคณะเภสัชศาสตร์ให้เจริญก้าวหน้าอย่างสูงสุด และประการสุดท้าย คือ การตอบสนองพันธกิจหรือเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเป็นผู้นำด้านการศึกษาและการประยุกต์ใช้หลักหรือทฤษฎีทางการศึกษามาใช้ในการศึกษาด้านเภสัชศาสตร์

จากคุณลักษณะเด่นของคณะเภสัชศาสตร์ในปัจจุบัน, อนาคตดูเหมือนจะถูกกำหนดไว้โดยแผนงานของคณะ กำหนดโดยความมุ่งมั่นของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ และกำหนดโดยความมุ่งหวังของวิชาชีพและสังคม

ในเรื่องความรับผิดชอบด้านวิชาชีพเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ได้ยึดหลักของการให้ความรู้ด้านการคิดค้นตัวยา การผลิต หรือผสม หรือประดิษฐ์ยาให้อยู่ในรูปที่ใช้การได้คืออย่างมีคุณภาพ การรู้ปฏิกริยาระหว่างยากับคนกับโรค การกระจายยาจากแหล่งผลิตไปสู่ผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ และการดูแลการใช้ยาในผู้ป่วยให้ได้รับผลการรักษาที่ดีและปลอดภัย อย่างไรก็ตามอนาคตของวิชาชีพกำลังจะเน้นไปสู่การป้องกันโรค การคุ้มครองผู้บริโภค ดังนั้นแนวคิดของการไม่ป่วย เป็นแนวคิดที่กำลังมาแรง หรือแนวคิดของการป้องกันมิให้สิ่งที่เป็นพิษต่างๆ ในสภาวะการทำงานหรือในสิ่งแวดล้อมมาเป็นพิษเป็นภัยต่อคนก็เป็นแนวคิดที่สำคัญ ดังนั้นคณะเภสัชศาสตร์ มศว คงต้องขยายบทบาทและองค์ความรู้มากขึ้นจากเดิมที่เน้นในเรื่องของยาเท่านั้น

ในขณะที่ผลิตภัณฑ์สุขภาพด้านอื่นๆ ยังขาดผู้ให้การศึกษาหลัก เช่น เรื่องเครื่องสำอาง หรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร คณะเภสัชศาสตร์ มศว ในอนาคตคงมีบทบาทสำคัญในเรื่องความรู้ด้านการผลิตและการดูแลการใช้ของผลิตภัณฑ์เหล่านี้อย่างแน่นอน

การที่เทคโนโลยีในการผลิตยา, เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่นๆ มีความก้าวหน้ามากขึ้น ศาสตร์ต่างๆ กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ด้านชีวเภสัชศาสตร์ ด้านนาโนเทคโนโลยี เป้าหมายในการสร้างองค์ความรู้และการเรียนการสอนในคณะเภสัชศาสตร์ในอนาคตจะต้องเปลี่ยนไป

ในด้านการผลิตบัณฑิต นอกเหนือจากการผลิตเภสัชศาสตรบัณฑิต ซึ่งจะมีทั้งที่เน้นด้านเป็นผู้ที่จะทำงานในสาขาที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ยาเป็นหลัก และผู้ที่ทำงานด้านการดูแลการใช้ยาในผู้ป่วยหรือดูแลการไม่ใช้ยาของประชาชนแล้วการผลิตมหาบัณฑิตหรือดุษฎีบัณฑิตก็เป็นสิ่งที่คณะเภสัชศาสตร์จะเปลี่ยนแปลงไป ความร่วมมือกับคณะสังคมศาสตร์ในการผลิตมหาบัณฑิตด้านการจัดองค์กรเภสัชกรรม เป็นโครงการที่กำลังจะได้รับการอนุมัติจากมหาวิทยาลัย การเปิดหลักสูตรปริญญาโทและเอกด้านเภสัชกรรมคลินิกและการทดลองได้รับการบรรจุอยู่ในแผนของมหาวิทยาลัย และคาดว่าจะเริ่มดำเนินการได้ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า นอกจากนี้การผลิตผู้เชี่ยวชาญด้านเภสัชกรรมในสาขาต่างๆ ก็อยู่ในแผนงานของคณะเภสัชศาสตร์

การจัดองค์กรภายในของคณะ ซึ่งในปัจจุบันใช้รูปแบบ Matrix ซึ่งทำให้คณาจารย์แต่ละคนมีหน้าที่ 2 ประเภทพร้อมกัน คือการให้การศึกษาและการทำกิจกรรมด้านอื่นๆ ของคณะจะเปลี่ยนไปในรูปองค์กรเล็กๆ หลายรูปแบบ มีวัตถุประสงค์หลากหลาย มีความสามารถในการคิดในการวางแผนและปฏิบัติงานได้อย่างดี โดยองค์กรย่อยเหล่านั้นมีส่วนประสานและเชื่อมโยงกันอยู่ตรงกลาง ในรูปแบบคล้ายกับที่เรียกว่า “Strategic Business Units” จะทำให้คณะเภสัชศาสตร์สามารถสร้างได้ทั้งหลักสูตรการสอน หน่วยวิจัยและหน่วยวิชาการที่เน้นความเป็นเลิศ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของความก้าวหน้าและเป็นผู้นำด้านวิชาการและการเรียนการสอนในอนาคต

จากประสบการณ์ในอดีตที่มีวัฒนธรรมของการร่วมมือร่วมใจเสมือนครอบครัวเดียวกัน จากการศึกษาที่มีบัณฑิตจบไปแล้วถึง 4 รุ่น และทุกรุ่นได้พิสูจน์ให้เห็นถึงศักยภาพของเภสัชกรที่มีคุณภาพ และทุกรุ่นได้กลับมาเกื้อหนุนคณะเภสัชศาสตร์ในปัจจุบัน จากการวางแผนทั้งด้านวิชาการและการจัดองค์กรในอนาคตที่มีหลักการและร่วมคิดจากบุคลากรทั้งคณะ และจากการที่บุคลากรในคณะมีวิสัยทัศน์และลักษณะเป็นผู้นำเป็นจำนวนมาก คณะเภสัชศาสตร์ มศว ในอนาคตคงมีชื่อเสียงเพียงแต่จะได้รับการยอมรับว่า “สวยที่สุดในโลก” แต่น่าจะได้รับคำชมว่า “หนึ่งในคณะเภสัชศาสตร์ที่มีคุณภาพดีของโลก”

พ.ต.ท.เภสัชกร ดร.นพดล ทองนพเนื้อ
คณบดีคณะเภสัชศาสตร์

